

A woman wearing a blue jacket, a striped beanie, and glasses is smiling as she grooms a brown horse with a white blaze on its face. She is using a wooden-backed brush. The horse is standing in a farm setting with trees and a fence in the background. A green circular graphic is overlaid on the bottom left of the image, containing text and a small icon of a plant.

**Päivä Farmilla-
opas ikääntyvien
maatilatoiminnan
järjestämisen
tueksi**

Päivä Farmilla-

opas ikääntyvien maatilatoiminnan järjestämisen tueksi

Tämän julkaisun on tuottanut Päivä Farmilla -hanke (2018-2020).

Kannen kuva: Laura Kymäläinen

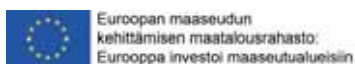
Ulkoasu ja taitto: Salla Partala

ISBN 978-952-67591-2-8 (nid.)

ISBN 978-952-67591-3-5 (PDF)

Verkkojulkaisu löytyy: www.gerocenter.fi tai www.paivafarmilla.wordpress.com

Jyväskylän Yliopistopaino 2020

LUKIJALLE

Tämän oppaan on tarkoitus auttaa maatalousyrittäjiä Green Care -toimintaan pohjautuvan, yli 65-vuotiaille ikääntyville suunnatun turvallisen, tavoitteellisen ja vastuullisen maatilatoiminnan järjestämisessä. Maatilatoiminta voi toimia osana ikääntyvien terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Opas on suunnattu myös sosiaali- ja terveysalan toimijoille ja kaikille uudenlaisesta toiminnasta kiinnostuneille. Opas perustuu Hyvinvointia maatilalta (2016-2018) sekä Päivä Farmilla (2018-2020) -hankkeisiin, joiden tavoitteena on ollut kehittää ikääntyville suunnattu uudenlainen toimintamalli. Lisäksi hankkeiden tavoitteena on ollut edistää maatalousyrittäjien mahdollisuuksia kehittää toiminnasta liiketoimintaa. Yleishyödylliset hankkeet toteutti Tutkimus- ja kehittämiskeskus GeroCenter -säätiö Euroopan maaseudun kehittämiseen tarkoitettun maatalousrahaston tuella.

Tämä opas pohjautuu Ikääntyvien hyvinvointia tukeva maatilapäivätoiminta -oppaaseen. Tässä jälkiperäisteoksessa maatilatoiminta esitetään laajemmasta näkökulmasta avaten maatilayrittäjille erilaisia mahdollisuuksia tuottaa ikääntyville suunnattuja palveluita maatilalla. Opasta on muokattu Päivä Farmilla -hankkeen tuomien kokemusten pohjalta vastaamaan laajemmin ikääntyvien maatilatoiminnan järjestämisen haasteisiin.

Opas koostuu kolmesta osuudesta: Green Care -toiminnan kuvauksesta, ikääntyvien erityispiirteiden huomioimisesta turvallisen toiminnan järjestämiseksi sekä ikääntyvien maatilatoiminnan toteuttamista helpottavista käytännön vinkeistä. Mukana on myös lisämateriaalia sekä työkaluja toiminnan suunnittelun, arvioinnin ja markkinoinnin tueksi.

Kiitämme kaikkia Hyvinvointia maatilalta ja Päivä Farmilla -hankkeissa mukana olleita ikääntyviä, maatalousyrittäjiä sekä Keski-Suomen Muistiyhdistystä yhteistyöstä.

Antoisia lukuhetkiä!

Kirjoittajat

Taina Poranen-Clark, projektikoordinaattori ja terveystieteiden tohtori

Laura Kymäläinen, projektityöntekijä ja toimintaterapeutti

Salla Partala, projektityöntekijä ja toimintaterapeutti

Riku Nikander, projektin johtaja ja Gerontologian professori

SISÄLLYSLUETTELO

GREEN CARE JA IKÄÄNTYVIEN MAATILATOIMINTA

Green Care –toiminta	7
Maatila-avusteinen toiminta ikääntyville	8
Luonto hyvinvointia tukemassa	10

IKÄÄNTYVÄT ASIAKKAINA

Elimistössä tapahtuvat muutokset	13
<i>Aistien heikentyminen</i>	13
<i>Terveystilaan liittyvät tekijät</i>	13
<i>Aivotoiminta</i>	14
<i>Mielen hyvinvointi</i>	14
Muistisairaat erityisryhmänä	15

IKÄÄNTYVIEN MAATILATOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Suunnittelun lähtökohdat	17
<i>Osaamisen ja mahdollisuuksien tunnistaminen</i>	17
<i>Palvelutarpeen ja yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen</i>	18
<i>Asiakashankinta</i>	19
Paketoi palveluksi	19
<i>Tuotteistaminen palvelupaketeiksi</i>	19
<i>Palvelun järjestämistavat</i>	20
<i>Palvelun hinnoittelu</i>	21
<i>Esimerkkejä palvelupaketeista</i>	22
Ikääntyvien maatilatoiminta käytännössä	28
<i>Maatilatoiminnassa huomioitavaa</i>	28
<i>Maatilaympäristössä huomioitavaa</i>	29
<i>Ohjaajan muistitaulu</i>	30
<i>Turvallisuus</i>	31
Laadukas maatilatoiminta	32
<i>Ammattitaito laadun takeena</i>	32
<i>Palvelun laadun seuranta</i>	33
<i>Green Care -toiminnan laatumerkit</i>	34
<i>Lisämateriaali</i>	35
Työkirja - Ryhmätoiminnan päiväkohtainen suunnittelu ja arviointi	36
Esite: "Iloa ikääntyville maatilatoiminnasta!"	37

GREEN CARE JA IKÄÄNTYVIEN MAATILATOIMINTA

Green Care –toiminta

Maatila-avusteinen toiminta
ikäntyville

Luonto hyvinvointia tukemassa

Kuva: Laura Kymäläinen

GREEN CARE -TOIMINTA

Green Care tarkoittaa toimintaa, jossa luontoa tai luontoelementtiä hyödynnetään ihmisen hyvinvoinnin tukemiseksi. Green Care –toimintaan kuuluu erilaisia toimintamuotoja kuten eläin-, luonto-, puutarha- ja maatila-avusteista toimintaa. Toimintamuodot sisältävät erilaisia oman koulutuksensa vaativia menetelmiä kuten ratsastusterapiaa, sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja puutarhaterapiaa. **Toiminnan perusajatuksia ovat luonnon elvyttävyyden, toiminnan kokemuksellisuuden ja yhteisön tuoma osallisuus sekä osallistujan luontosuhteen aktiivinen tukeminen.**

Green Care –toiminnan tulee aina olla ammatillista, tavoitteellista ja vastuullista. Ammatillisuuden vaatimukset muodostuvat tarjottavan palvelun ja asiakasryhmän tarpeiden mukaan. Tavoitteellisuus on mukana aina joko henkilökohtaisella tai toiminnan tasolla. Tavoitteellista toimintaa suunniteltaessa tulee miettiä, miksi luontolähtöistä toimintaa halutaan käyttää, ja mihin sillä pyritään vaikuttamaan. Vastuullisuus pitää sisällään ympäristö- ja asiakasvastuullisuuden. Lisäksi toiminnassa on kunnioitettava luontoa ja eläimiä, huomioitava laatu- ja turvallisuusasiat sekä muistettava jokamiehen oikeudet.

Green Care -palvelut jaetaan luontohoivan ja luontovoiman palveluihin. Luontohoivan palveluilla tarkoitetaan niitä hoivan ja kuntoutuksen palveluita, joiden tuottamiseen tarvitaan useimmiten sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden koulutus. Luontohoivan palveluita voidaan tuottaa myös ostajatahon tai alan koulutuksen omaavien henkilöiden yhteistyönä. Luontovoiman palveluilla tarkoitetaan luontolähtöisiä hyvinvointipalveluita, joiden tarkoitus on tuottaa virkistymistä ja elämyksellisyyttä sekä ennaltaehkäistä terveysongelmien syntymistä. Luontovoiman palveluiden tuottamiseen ei pääsääntöisesti vaadita sosiaali- ja terveysalan ammatillista koulutusta.

MAATILA-AVUSTEINEN TOIMINTA IKÄÄNTYVILLE

Yksi Green Care -toimintamuodoista on maatala-avusteinen toiminta, jossa hyödynnetään maatalan arkea ja sen rikkaa ympäristöä. Maatalan koolla ja tuotantosuunnalla ei ole merkitystä, vaan merkittävämpää on maatalousyrittäjän kiinnostus toimintaa ja asiakasryhmää kohtaan. Kansainvälisesti toimintaa kutsutaan termeillä Social Farming ja Care Farming.

Ikääntyville suunnattu maatala-avusteinen toiminta on suosittua ja hyväksi havaittua Euroopassa. Se pitää sisälleen maatilahoivakodit, vierailut mautiloille sekä muistisairaiden päivätoiminnan mautilalla. Toiminnan tavoitteet liittyvät esimerkiksi hyvinvoinnin tukemiseen, aktivoimiseen ja virkistykseen. Rahoituksesta ja palvelujärjestelmästä johtuen toimintaa tarjotaan pääsääntöisesti vain muistisairaille. Maatala-avusteista toimintaa toteuttavat sekä julkinen, yksityinen että kolmas sektori. Suomessa ikääntyvien maatala-avusteinen toiminta on vielä vähäistä. Mautiloilla ja maaseutu-ympäristössä järjestetään ikääntyvien perhehoitoa sekä jonkin verran virkistäviä mautilapäiviä ja vierailuja.

Mautilalla toteutettu toiminta keskittyy tavallisen arjen ympärille tarjoten kodikkaan ympäristön sekä mahdollisuuksia osallistua hyödylliseen tekemiseen. Maalaismaisemat tarjoavat visuaalisen elvyttävyyden kokemuksia. Luontoympäristö rentouttaa kehoa ja mieltä, luo turvallisuudentunnetta sekä tarjoaa luontaisesti levon ja vetäytymisen mahdollisuuksia. Mautilaympäristön moniulotteiset luontoelementit mahdollistavat läsnäolon syventymisen, lisäävät tarkkaavaisuutta ja tukevat keskittymiskykyä. Luontoympäristöön pääsy tukee asiakkaan luontosuhdetta, ja lisäksi sitä voi tukea aktiivisesti ikääntyvien kohdalla hyödyntäen tietoisesti luontokokemusten muistelua ja aisteja.

Kuva: Laura Kymäläinen

Monipuolisten töiden joukosta ikääntyvä löytää helposti itselleen mielekästä ja aktiivisuuteen kannustavaa toimintaa, joka puolestaan tarjoaa onnistumisen kokemuksia, kohottaa itsetuntoa ja lisää pystyvyyden tunnetta. Virikkeellinen maatilaympäristö tukee ikääntyvien keskinäistä vuorovaikutusta sekä tuo vaihtelua ja sisältöä heidän arkeensa lisäten samalla tärkeää osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunnetta. Maatilalla ulkoilua ja sen myötä esimerkiksi tasapainoa tulee harjoitettua luonnostaan kiinnittämättä siihen liikaa huomiota. Aktiivisuus ja kodikas ympäristö puolestaan herättelevät mahdollisesti kadoksissa olutta ruokahalua. Maatilaympäristöön kuuluu usein yhteisö, johon ikääntyvä voi päästä osalliseksi. Yhteisöön voivat kuulua esimerkiksi maatalousyrittäjän perhe, eläimet ja tilan työntekijät. Yhteisöllisyys edistää sosiaalisia taitoja ja laajentaa ikääntyvien elinpiiriä.

Parhaimmillaan maatilatoiminta tukee päivittäisessä arjessa selviytymistä sekä ikääntyvän yksilöllisiä voimavaroja ja voi näin vastata moniin eri tarpeisiin elämän käännekohtissa. Nämä tekijät vaikuttavat ikääntyvän elämänlaatuun ja mahdollisuuksiin asua kotona. Maatilatoiminta sopii erityisesti niille, joita maatalo eläminen ja ympäristöineen kiinnostaa. Se innostaa muistelevaan aikaisempia kokemuksia ja palauttaa mieleen unohduksissa olleita taitoja. Maatilaympäristöön sisältyy kuitenkin tiettyjä stressitekijöitä, joiden vuoksi se ei sovellu kaikille. Näitä ovat esimerkiksi melu, joka voi vähentää viihtyisyyttä, ja hajut, jotka voivat aiheuttaa vastenmielisyyden tunnetta. Maatilaympäristö saattaa myös herättää negatiivisia muistoja liittyen työn paljouteen ja tekemättömiin töihin.

"Suosituksi osoittautui joka kerralla toistuva toiminto, kun teimme yhdessä pikkupossuille välipalaa - pilkoimme hedelmiä ja juureksia, kuutioimme leipää. Yhdessä sitten heittelimme herkut innokkaille possuille. Kesän mittaan tutuksi tullut toiminto rytmitti mukavasti tapaamisia ja pikkupossujen kasvun seuraaminen oli monen mielestä kiehtovaa."

- Hyvinvointia maatilalta -hankkeen maatalousyrittäjä

LUONTO HYVINVOINTIA TUKEMASSA

Luontoa ja sen vaikutuksia ihmisen hyvinvoinnille on tutkittu paljon. Luonnon hyvinvointivaikutusten ymmärtäminen tukee Green Care -palvelun suunnittelua ja toteutusta. Tutkimuksissa on havaittu, että fyysisen luonnossa oleskelun lisäksi jo pelkkä luontoelementin tai -kuvan katsominen tuo terveydelle myönteisiä vaikutuksia. Lisäksi on todettu, että elinympäristön läheisyydessä oleva luonto vähentää sairastavuutta ja lisää onnellisuutta. Jo lyhyet hetket luontoympäristössä tai esimerkiksi kasvien parissa lisäävät hyvinvointia. Erityisesti ikääntyviin liittyvää vahvaa tutkimustietoa löytyy luonnon vaikutuksista kortisolitasojen laskuun, ahdistuksen vähenemiseen, mielialan nousuun ja ravinnonsaannin parantamiseen. On hyvä muistaa, että luonnossa liikkumisesta ja oleskelusta saatavat hyvinvointivaikutukset ovat monen osatekijän summa. Kokemukseen ja saatuihin hyötyihin vaikuttavat asiakkaan luontosuhteen lisäksi luontoympäristössä vietetty aika ja ympäristön laatu (esteettisyys, turvallisuus ja kiinnostavuus). Myös ympäristön olosuhteet, kuten valon määrä, ilmanlaatu ja lämpötila, vaikuttavat.

LÄHTEET

Annerstedt, M. & Währborg, P. 2011. Nature-assisted therapy: Systematic review of controlled and observational studies. *Scandinavian Journal of Public Health*, 2011; 39: 371-388.

Berget, B., Ekeberg, O. & Braadstad, B. 2008. Animal-assisted therapy with farm animals for persons with psychiatric disorders: effects on self-efficacy, coping ability and quality of life, a randomized controlled trial. *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health* 2008, 4: 9. Doi:10.1186/1745-0179-4-9.

Bruin, S., Oosting, S., Tobi, H., Blauw, Y., Schols, J. & De Groot, C. 2010. Day Care at Green Care Farms: A Novel Way to Stimulate Dietary Intake of Community-Dwelling Older People with Dementia. *The Journal of Nutrition, Health and Aging* 2010, volume 14, number 5, 353-357.

Park, B., Tsunetsugu, Y., Kasetani, T., Kagawa, T. & Miyazaki, Y. 2009. The physiological effects of Shinrin-yoku (taking in the forest atmosphere or forest bathing): evidence from field experiments in 24 forests across Japan. *Environ Health Prev Med* (2010) 15:18-26.

Suomi, A., Juusola, M. & Anundi, E. 2017. Vihreä hoiva ja voima. Tikkurilan Paino.

Thompson Coon, J., Boddy, K., Stein, K., Whear, R., Barton, J. & Depledge, M. 2011. Does Participating in Physical Activity in Outdoor Natural Environments Have a Greater Effect on Physical and Mental Wellbeing than Physical Activity Indoors? A Systematic Review. *Environmental Science and Technology* 2011, 45, 1761-1772.

Tyrväinen, L., Jäppinen, J., Reinikainen, M. & Ojala, A. (toim.) 2014. Luonto lähelle ja terveydeksi.

Vehmasto, E. (toim.) 2014. Green Care -toimintatavan suuntaviivat Suomessa. <http://www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf>

Wu, Y., Prina, M., Jones, A., Matthews, F. & Brayne, C. 2015. Older people, the natural environment and common mental disorders: cross-sectional results from the Cognitive Function and Ageing Study. *BMJ Open* 2015;5:e007936. Doi:10.1136/bmjopen-2015-007936

Whear, R., Thompson Coon, J., Bethel, A., Abbot, R., Stein, K. & Garside, R. 2014. What is the Impact of Using Outdoor Spaces Such as Gardens on the Physical and Mental Well-Being of Those With Dementia? A Systematic review of Quantitative and Qualitative Evidence. *JAMDA* 15 (2014) 697-705.

Zhang, G., Poulsen, D., Lygum, V., Corazon, S., Gramkow, M. & Stigsdotter, U. 2017. Health-Promoting Nature Access for People with Mobility Impairments: A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2017,14, 703; doi:10.3390/ijerph14070703.

IKÄÄNTYVÄT ASIAKKAINA

Elimistössä tapahtuvat muutokset

Aistien heikentyminen

Terveystilaan liittyvät tekijät

Aivotoiminta

Mielen hyvinvointi

Muistisairaat erityisryhmänä

ELIMISTÖSSÄ TAPAHTUVAT MUUTOKSET

Ikääntyminen tuo mukanaan toimintakykyyn ja terveyteen liittyviä haasteita, mutta myös elämäkokemuksen myötä kerääntyneitä vahvuuksia ja voimavaroja. Ikääntymisen myötä elimistön toiminta ja siten kyky liikkua muuttuu. Esimerkiksi nivelten liike, luuston kunto, lihasten voima ja tasapaino heikkenevät. Käsien nostaminen tai kyykistyminen saattaa olla hankalaa. Myös asioiden havaitseminen ja reagointi yllättävään tilanteeseen voi olla hidasta. Kovin kylmä tai kuuma ilma saattaa aiheuttaa vaikeuksia, sillä ikääntyvän lämmöntunto ja -tuottokyky sekä ääreisverenkierto ovat usein heikentyneet.

Ikääntyvällä janon tunteen aistiminen voi heikentyä, jolloin riittävä juominen voi unohtua. Kuivumisesta, ravinnon puutteesta tai liiallisesta auringossa oleilusta varoittavia oireita ovat huimaus, sekavuus, väsymys, pahoinvointi ja heikentynyt suorituskyky, joita kannattaa tarkkailla helteessä.

Aistien heikentyminen

Ikääntyessä näön heikkeneminen vaikuttaa tasapainoon, liikkumiseen ja ympäristön havainnoimiseen. Tällöin esimerkiksi portaan reunaa voi olla vaikea huomata tai polulla oleva kuoppa tai oksa voi aiheuttaa kompastumisen. Kuulon heikentyminen vaikeuttaa esimerkiksi takaa lähestyvän eläimen tai ajoneuvon huomioimista. Taus-tamelu saattaa hankaloittaa keskusteluun osallistumista. Maku- ja hajuaisti heikentyvät myös jonkin verran. Vaikka ruoka ei maistuisi, riittävä ravinnon saanti on tärkeää. Yhdessä olo ja iloinen mieli voivatkin parantaa ruokahalua. Tuntoaisti säilyy usein pisimpään hyvänä.

Terveydentilaan liittyvät tekijät

Ikääntymisen myötä pitkäaikaissairaudet yleistyvät. Sydän- ja verisuonitaudit vaikuttavat suoraan jaksamiseen, samoin esimerkiksi astma ja keuhkohtaumatauti. Ikääntyvän hermostoon vaikuttavat sairaudet, kuten Parkinsonin tauti, heikentävät tasapainoa, asennonhallintaa ja reaktionopeutta. **Sairauksien tuomat rajoitukset ja mahdolliset lääkitykset on hyvä ottaa huomioon.**

Ikääntyvien kanssa toimiessa on syytä varautua myös yllättäviin tilanteisiin. Tietyt perussairaudet, kuten sydämen vajaatoiminta, saattavat oireilla kylmässä tai kuumassa säässä. Nestehukka ja auringonpistos saattavat aiheuttaa huimausta ja huonovointisuutta. Tulehdustila, kuten esimerkiksi virtsatietulehdus, saattaa näyttytyä ikääntyvän sekavuutena. Sairaskohtaukset ja tapaturmat ovat aina mahdollisia.

Aivotoiminta

Ikääntyessä aivoissa tapahtuu väistämättä muutoksia, jotka vaikuttavat jonkin verran muun muassa muistiin ja tiedonkäsittelytoimintoihin. Uuden oppiminen vaikeutuu, huomiokyky heikkenee ja toimintojen nopeus hidastuu tuoden haasteita jokapäiväiseen arkeen. Aivotoimintaa voi kuitenkin ylläpitää ja parantaa myös ikääntyessä sitä harjoittamalla. Kotona asumista vaikeuttavat aivotoiminnan haasteet eivät kuulu normaaliin ikääntymiseen vaan ovat seurausta sairauksista, jotka tulisi hoitaa.

Mielen hyvinvointi

Ikääntymisen mukanaan tuomat elämän käännekohdat kuten eläköityminen ja leskeytyminen sekä elämässä tapahtuvat muutokset vaikuttavat herkästi ikääntyvän mielen hyvinvointiin. Mielekkäiden toimintojen vähentyminen ja yksipuolistuminen, yksinäisyys ja elinpiirin kaventuminen yleistyvät erityisesti yli 80-vuotiailla. Myös usko omaan itseen ja omaan kyvykkyyteen saattaa heikentyä ikääntymisen tuomien haasteiden myötä. Toisaalta tunteiden hallinta ja kontrolloimiskyky voivat ikääntyessä kehittyä ja asioiden suhteuttaminen helpottaa elämäkokemuksen myötä.

Vuorovaikutus toisten kanssa on keskeistä henkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta. Sosiaaliset

suhteet, tärkeyden tunne, kokemus osallisuudesta ja kuulumisesta johonkin yhteisöön, vaikuttamisen mahdollisuudet sekä mielekkääseen toimintaan osallistuminen parantavat ikääntyvien elämänlaatua ja lisäävät pystyvyyden tunnetta. Vertaistuki ja vuorovaikutus toisten kanssa tukevat ikääntyvän voimavaroja ja voivat lisätä halua pitää omasta henkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnistaan huolta.

“No siinä oli oikein hyvää se, että se talonväki oli niin sydämellistä. Mennen tullen halattiin ja me vieraat ihmiset oltiin kuin vanhoja tuttuja ja arvovieraita. Että se minusta tuntui oikein ihanalle. Ja kyllähän se muutenkin se sellainen yhdessäolo ja sellainen hauskuus, että... Naurua tuli niin herkästi ja oli sellaista iloista meininkiä.”

Hyvinvointia maatilalta
–hankkeen osallistuja.

MUISTISAIRAAT ERITYISRYHMÄNÄ

Muistisairaudet yleistyvät iän myötä. Yli 65-vuotiaista arviolta jopa 20% sairastaa muistisairautta, joista yleisin on Alzheimerin tauti. Muistisairaus vaikuttaa muistin lisäksi myös muuhun tiedonkäsittelyyn. Muistisairaana voi olla vaikea hahmottaa ympäristöään, tiedostaa missä hän on tai mikä päivä on. Sairastuneella voi olla haasteita puheen tuottamisessa ja ymmärtämisessä. Myös monivaiheisten tehtävien teko on usein hankalaa. Muistisairaana voi lisäksi olla vaikea ilmaista perustarpeitaan, kuten vessahätää, näläntunnetta tai kylmää. Nämä tekijät saattavat aiheuttaa muun muassa ahdistuneisuutta, harhaluuloja, kuljeskelua ja ärtyneisyyttä. Mitä pidemmälle muistisairaus on edennyt, sitä enemmän sen tuomat haasteet saattavat näkyä muistisairaana käytöksessä ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Muistisairaana kanssa toimiessa ja häntä ohjatessa lämmin, arvostava ja kuunteleva kanssakäyminen on tärkeää. Vuorovaikutusta helpottaa sairastuneen etunimen käyttäminen ja rauhallisesti, selkeästi sekä yksinkertaisilla lauseilla puhuminen. Empatia, välittäminen ja kärsivällisyys sekä luottamuksen syntyminen auttavat ymmärtämään muistisairasta ja toimimaan hänen kanssaan yhteistyössä. Muistisairaana kanssa toimiessa on hyvä keskittyä yhteen asiaan kerrallaan, sillä liian monet vaihtoehdot tai monimutkaiset ohjeistukset eivät pysy mielessä ja saattavat aiheuttaa turhautumista. Toiminnan keskeyttäminen hetkeksi ja jonkin tutun asian mieleen palauttaminen saattavat rauhoittaa ahdistunutta. Valokuvat, tutut esineet ja tarinat tuovat mieleen eletyn elämän asioita ja tukevat muistisairaana identiteettiä – kuka minä olen ja mistä olen tullut. Pakottaminen tai hoputtaminen yleensä vain pahentavat tilannetta. Jos toiminta jumittuu, kevyt kosketus esimerkiksi käsivarteen voi auttaa jatkamaan toimintaa. Asiakkaan elämäntarinan ja hänen ikäpolvensa historian tunteminen auttaa monessa tilanteessa.

Muistisairaille suunnattua toimintaa järjestäessä tulisi ottaa huomioon mitkä tekijät toimintaympäristössä voivat tukea muistisairaana toimintaa tai toisaalta aiheuttaa levottomuutta. Tukevia asioita ovat esimerkiksi ympäristön tutun oloiset elementit, rutiinit sekä toiminnasta nousevat hyvät muistot ja niistä keskusteleminen. Levottomuutta voivat aiheuttaa esimerkiksi kovat äänet, liian usein tai yllättäen vaihtuva ympäristö tai vaikeasti hahmotettava tila. **Vaikka muistisairas itse ei muistaisi toimintaa ja sen aikana tapahtuneita asioita enää myöhemmin, jättävät toiminnan aiheuttamat tunnereaktiot hänelle kuitenkin jäljen tunnemuistiin.** On hyvä tiedostaa, että toiminnan aikana syntyneet tuntemukset, sekä positiiviset että negatiiviset, säilyvät mielessä vielä myöhemminkin.

LÄHTEET

Duodecim Käypä hoito. (14.1.2020). Muistisairaudet. Haettu sivulta:
<https://www.kaypahoito.fi/hoi50044>

Hallikainen, M., Mönkäre, R. & Nukari T. (toim.) 2017. Muistisairaana hoidon hyvät käytännöt. Helsinki: Kustannus OY Duodecim.

Lyrra, T-M., Pikkarainen, A. & Tiikkainen, P. (toim.) 2007. Vanheneminen ja terveys. Tampere: Tammer-Paino OY.

Pohjavirta, H. 2017. Muistiryhmän ohjaajan opas. Tampereen Kaupunkilähetys ry.

Tilvis, R., Pitkälä, K., Strandberg, T., Sulkava, R. & Viitanen, M. (toim.) Geriatria. 2016. Tallinna: Printon.

IKÄÄNTYVIEN MAATILATOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Suunnittelun lähtökohdat

*Osaamisen ja mahdollisuuksien tunnistaminen
Palvelutarpeen ja yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen
Asiakashankinta*

Paketoitu palveluksi

*Tuotteistaminen palvelupaketeiksi
Palvelun järjestämistavat
Palvelun hinnoittelu
Esimerkkejä palvelupaketeista*

Ikääntyvien maatilatoiminta käytännössä

*Maatilatoiminnassa huomioitavaa
Maatilaympäristössä huomioitavaa
Ohjaajan muistitaulu
Turvallisuus*

Laadukas maatilatoiminta

*Ammattitaito laadun takeena
Palvelun laadun seuranta
Green Care -toiminnan laatumerkit
Lisämateriaali*

Työkirja - Ryhmätoiminnan päiväkohtainen suunnittelu ja arviointi

Esite: "Iloa ikääntyville maatilatoiminnasta!"

SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT

Osaamisen ja mahdollisuuksien tunnistaminen

Oma osaaminen ja kiinnostuksen kohteet ovat maatilan tarjoamien mahdollisuuksien ja vahvuuksien ohella lähtökohta maatilatoiminnan käynnistämiseksi. Osaamista, resursseja ja maatilaympäristöä on arvioitava realistisesti, jotta maatilatoiminnasta saadaan kannattavaa ja mielekästä niin palveluntuottajalle kuin asiakkaillekin. On tärkeää, että palveluntuottaja on aidosti kiinnostunut asiakkaistaan ja heille tarjottavasta palvelusta. Lisäksi on hyvä pohtia maatilan tarjoamia mahdollisuuksia, ja sitä miten maatilatoiminta sopii osaksi oman tilan arkea. Seuraavaan listaukseen on koottu kysymyksiä, jotka auttavat lähtötilanteen kartoittamisessa.

MAATILAN LÄHTÖKOHDAT

Toimintaympäristö

Mikä tekee maatilaympäristöstäni erityisen mielekkään?

Mitä ikääntyvät voivat tilallani tehdä?

Ovatko sisätilat helposti kaikkien saatavilla?

Onko helppokulkuisia ja turvallisia ulkotiloja, joissa työskennellä?

Onko maatilaympäristöni asiakkaalle viihtyisä ja mieluisa (huomioi myös esim. siisteys)?

Mitä vahvuuksia maatilan ympäristössä ja lähialueilla on, joita voisin toiminnassa hyödyntää?

Tilatyyppi, koko ja resurssit

Pysyvätkö alkutuotanto ja muut palvelut toisistaan erillään vai yhdistätkö niitä?

Ohjaanko maatilatoimintaa itse vai tarjoanko toiminnalle vain tilat?

Riittävätkö omat työtuntini maatilatoimintaan ja sen kehittämiseen?

Työntekijät

Tarvitseeko maatilatoimintaan tai toiminnan ajalle tilan omiin töihin palkata työntekijä vai voinko suunnitella päivän toiminnat niin, että selviän niistä itse?

Miten toimin sairastumistapauksissa?

HENKILÖKOHTAISET LÄHTÖKOHDAT

Oma motiivi

Miksi haluan tarjota toimintaa ikääntyville?

Mitä haluan antaa ikääntyville, ja mitä ikääntyvä voi parhaimmillaan minulta saada?

Ammattitaito

Minkälaiselle ikääntyvien ryhmälle ajattelen oman osaamiseni riittävän?

Osaanko ohjata ikääntyvien ryhmää turvallisesti?

Olenko kiinnostunut tekemään yhteistyötä toisten toimijoiden kanssa, keiden?

Perheen ja yhteisön pelisäännöt

Missä määrin muu perhe tai tilan yhteisö haluaa olla toiminnassa mukana?

Millaisista rajanvedoista on sovittava etukäteen?

Kuva: Laura Kymäläinen

Palvelutarpeen ja yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen

Uutta palvelua suunniteltaessa on tärkeää selvittää sen tarve ja paikka muiden tarjolla olevien palveluiden joukossa. Näiden pohjalta saa tietoa kannattaako palvelua lähteä tarjoamaan ja mistä mahdolliset asiakkaat löytyvät. Markkinatilannetta selvittäessä voi samalla kartoittaa yhteistyömahdollisuuksia. Yhteistyö voi tarkoittaa palvelun ostamisen lisäksi esimerkiksi toiminnasta tiedottamista, asiakkaiden ohjaamista palveluun sekä yhteistyössä toteutettua toimintaa. Lisäksi yhteistyön kautta tietoisuus toiminnasta ja sen mahdollisista hyödyistä lisääntyy. Eri ammattialojen opiskelijaharjoittelijat, vapaaehtoiset ja työkokeilijat täydentävät maatilayhteisöön tuoden siihen oman arvokkaan lisänsä, mutta heitä ei voi käyttää korvaamaan tarvittavaa työvoimaresurssia.

KUNTA TAI LÄHIKUNNAT

Selvitä, minkä verran alueella on ikääntyviä, jotka voivat olla potentiaalisia asiakkaita.

Selvitä, millaisia palveluita heille tarjotaan jo nyt, ja millaisille palveluille on tarve.

Selvitä, miten alueella ikääntyviä asiakkaita ohjataan palveluihin.

Ole yhteydessä oman kuntasi vanhuspalveluiden henkilöstöön ja tiedustele yhteistyömahdollisuuksia sekä tarjoa vaihtoehtoisia toimintamuotoja.

Tee yhteistyötä alueen maaseututoimen kanssa.

KOLMAS SEKTORI

Tutustu lähialueillasi toimiviin yhdistyksiin, järjestöihin ja vapaaehtoistahoihin (esimerkiksi Maa- ja kotitalousnaiset, muistiyhdistykset, eläkeläisyhdistykset ja SPR) sekä näiden tarjoamiin palveluihin.

Ota selvää yhteistyömahdollisuuksista ja kiinnostuksesta siihen.

YRITYKSET

Tutustu lähialueillasi toimiviin yrityksiin (maaseutu- sekä sosiaali- ja terveysalan yritykset) ja niiden tarjoamiin palveluihin.

Ota selvää yhteistyömahdollisuuksista ja kiinnostuksesta siihen.

Pohdi yritysryhmähankkeiden mahdollisuutta toisten maaseutuyrittäjien kanssa (esimerkiksi liittyen palvelun tuotteistamiseen ja markkinointiin). Lisätietoja saat oman alueen ELY-keskuksesta.

Tee oma yrityksesi näkyväksi mahdollisille yhteistyökumppaneille.

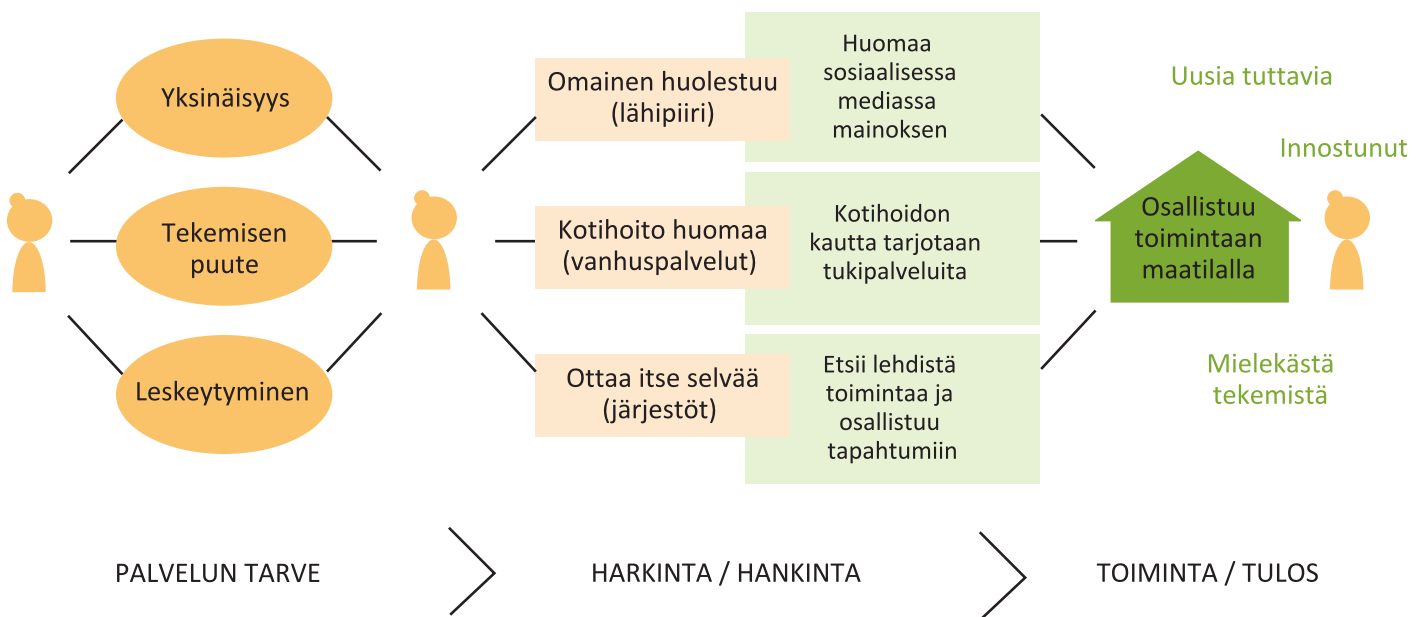
Asiakashankinta

Palveluntuottajan monipuolinen markkinointi on avain asiakashankintaan. Moni maatila esimerkiksi järjestää omia avoimien ovien päiviä, joissa esittelee tarjoamiaan palveluita sekä tutustuttaa asiakkaita maatalaan. Itse maksaville asiakkaille suunnatun palvelun markkinointia kannattaa kohdentaa lisäksi asiakasryhmän suosimiin paikkoihin. Eläkeläis- ja potilasyhdistykset sekä lähialueella toteutetut ikääntyville ja alueen asukkaille suunnatut tapahtumat voivat toimia hyvänä asiakkaiden hankkimisen kanavana. Lisäksi asiakkaita voi ohjautua palveluun esimerkiksi kunnan tai alueella toimivien yhdistysten kautta. Kunnissa vanhuspalveluiden palveluohjaajat ovat vastuussa asiakkaiden ohjaamisesta heille sopiviin palveluihin. On tärkeää, että vanhuspalveluissa on tieto uudesta palvelusta. Palveluohjaajat eivät välttämättä voi suoraan markkinoida tiettyä palveluntuottajaa, mutta voivat kertoa uudesta palvelusta osana muita alueen yksityisiä palveluita. Myös kunnan vapaa-ajan toimi voi olla yksi hyvä kanava asiakkaiden ohjautumisessa palveluun.

Oppaan lopussa on "Iloa ikääntyville maatalatoiminnasta!" -esite, jota voit hyödyntää maatalatoiminnan markkinoinnissa.

Esimerkki asiakkaan palvelupolusta.

PAKETOI PALVELUKSI

Tuotteistaminen palvelupaketeiksi

Tuotteistamisen avulla luodaan palvelukuvaus - mitä, kenelle ja miten palvelua tuotetaan. Tuotteistaminen jäsentää suunniteltua palvelua niin palveluntuottajalle itselleen kuin asiakkaillekin. Palvelun selkeä paketointi helpottaa sen markkinointia ja myyntiä.

Palvelun on pyrittävä vastaamaan asiakkaan tarpeisiin ja tuotettava asiakkaalle lisäarvoa esimerkiksi toimintakyvyn säilymisestä tai hyvinvoinnin lisääntymisestä. Asiakastarpeita voi kartoittaa ikääntyviltä itseltään, heidän omaisiltaan tai vanhuspalveluiden viranhaltijoilta. Näin saadaan tietoa siitä, minkälaiselle toiminnalle on kysyntää ja minkälaiselle ikääntyvien asiakasryhmälle palvelua kannattaa suunnitella. Maatalatoiminnan suunnittelussa kannattaa hyödyntää palvelumuotoilun työvälineitä. Niiden avulla voi ideoida, suunnitella ja rajata palvelun sisältöä. Työvälineistä on apua myös palvelun arvioimisessa ja edelleen kehittämisessä.

Palvelun kesto, ajankohta ja sopiva asiakasmäärä määräytyvät omien resurssien ja asiakkaiden tarpeiden mukaan. Ikääntyvien maatilatoimintaa suunniteltaessa on huomioitava oman maatilan arki ja rutiinit sekä käytettävät tilat ja tarjottavat toimintamahdollisuudet. Lisäksi palvelun keston, ajankohtaan ja sopivaan asiakasmäärään vaikuttavat asiakkaiden toimintakyky, jaksaminen ja elämäntilanne. On hyvä muistaa, että palvelua voi kohdentaa erilaisille ikääntyvien asiakasryhmille, kuten vain miehille, muistisairaille tai aktiivisille eläkeläisille.

Suunnitteluprosessin ja käytettävissä olevien resurssien kautta tuloksena voi syntyä hyvinkin yksilöityjä palvelupaketteja, missä ydinpalvelun (maatilatoiminta) ympärille on eri oheispalveluiden (esimerkiksi ruokailu ja sauna) avulla rakennettu eri asiakasryhmille räätälöityjä kokonaisuuksia.

Selkeä tuotteistus kertoo asiakkaalle

- Kykeneekö osallistumaan toimintaan?
- Mitä toiminnassa on tarkoitus tehdä?
- Pääseekö maatilalla liikkumaan apuvälineiden kanssa?
- Keitä toiminnassa on paikalla, saako toiminnan aikana tarvittaessa henkilökohtaista apua, miten maatilalle saavutaan?
- Sisältyykö palveluun kahvit/ruokailu?
- Tarvitseeko toimintaan varustautua erityisesti vaatteiden, kenkien tai apuvälineiden suhteen?

Palvelun järjestämistavat

Ikääntyvien maatilatoimintaa voi tarjota erilaisin tavoin. Sitä voidaan tarjota erilaisin tavoittein, termein ja erilaisille kohderyhmille, jotka saattavat asettaa palvelulle erilaisia vaatimuksia. Kun miettii itselle sopivaa tapaa tarjota palvelua, on tärkeää lähteä liikkeelle toiminnan tavoitteesta, onko tavoitteena tarjota ikääntyville asiakkaille hoivaa ja kuntoutusta vai esimerkiksi sosiaalisia kontakteja, virkistystä ja voimaantumista luonnon kautta.

Tietyt palvelut, kuten kotihoito ja päivätoiminta, on määritelty sosiaalipalveluksi, jonka vuoksi niitä ohjaavat lait ja säädökset tuoden sen järjestämiseen velvoitteita. **Jos tarjoaa palvelua sosiaalipalveluna, on etuna arvonlisäverottomuus, muuten palvelun hintaan on lisättävä ALV 24%.** Sosiaalihuoltopalveluja voi-

Kuva: Laura Kymäläinen

daan myydä arvonlisäverottomasti, jos toiminta on sosiaaliviranomaisen valvomaa ja palvelut myydään henkilölle, joka esimerkiksi iän tai toimintakyvyn tuomien rajoitteiden/haittojen vuoksi on sosiaalihuollon tarpeessa. Hintaero on merkittävä ja saattaa tuoda lisää maksavia asiakkaita, joten sen vuoksi asiaan kannattaa perehtyä tarkemmin.

Yritys, myös maatila, voi tarjota monenlaisia palveluita itse maksaville asiakkaille ilman, että palvelu katsotaan sosiaalipalveluksi ja siihen tulisi sen tuomia velvoitteita. Erityisryhmien, kuten muistisairaiden mukana olo ei automaattisesti tee palvelusta sosiaalipalvelua. Kuka tahansa maatilayrittäjä voi siis tarjota ikääntyvien maatilatoimintaa virkistävänä harraste- ja elämyspalveluna. Kannattaa olla yhteydessä oman kunnan sosiaalitoimeen ja alueen Aluehallintovirastoon miettiessä oman palvelun järjestämistä. Määräykset ja velvoitteet saattavat vaihdella kunnittain ja niihin on mahdotonta antaa täysin yleispäteviä ohjeistuksia.

Huomioi yhteistyön mahdollisuudet maatilatoimintaa tarjotessa. Yhteistyötä voi tehdä esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan yksityisten yrittäjien kanssa, jos itsellä ei ole alan koulutusta. Tällöin palvelua voidaan tarjota laajemmin. Yhteistyö kunnan vanhuspalveluiden kanssa voi tuoda monia vaihtoehtoja, esimerkiksi osavuorokautinen perhehoito, palvelusetelit tai kunnan oman päivätoiminnan toteuttaminen maatilalla silloin tällöin.

Palvelun hinnoittelu

Uudenlaisen palvelun hinnoittelu on haastavaa, koska palvelun hintataso ei ole vielä määrittynyt. Palvelusta koituvat kulut vaihtelevat riippuen maatilasta, tarjottavista oheispalveluista ja mahdollisista yhteistyökumppaneista, joten jokaisen palveluntuottajan tulee tehdä omat laskelmat hinnoittelun pohjaksi. Palvelun hinta on alusta asti hyvä miettiä kannattavaksi liiketoiminnaksi tarkoin, sillä hintaa on vaikea muuttaa myöhemmin.

Hinnoittelussa on otettava huomioon monta asiaa:

- Kuinka iso osuus yrityksen liiketoiminnasta tarjottava maatilatoiminta on?
- Mitä kuluja toiminnalla tulisi kattaa ja minkälaista korvausta itse toivoo käyttämästään ajasta? Minkälainen hinta pitää toiminnan kannattavana?
- Minkälainen hintataso markkinoilla on vastaavissa palveluissa? Mitä itse maksavat asiakkaat tai mahdolliset ostajatahot ovat valmiita toiminnasta maksamaan?
- Määritetäänkö hinta kaiken sisältävälle palvelupaketille vai erikseen eri oheispalveluille?
- Vastaako palvelun hinta sen laatua ja siitä saatavaa hyötyä?

Esimerkkejä palvelupaketeista

Päivä Farmilla -hankkeen kokemusten pohjalta kehitetyt FarmiKlubi, FarmiVeikot ja FarmiPäivä -palvelupaketit esittelevät erilaisia maatilatoiminnan järjestämistapoja sekä hinnoittelumalleja. Esimerkeissä on erilaiset toiminnan tavoitteet ja ne on suunnattu erilaisille ikääntyvien asiakasryhmille.

Palvelupakettien hintojen laskentaperusteet on selvitetty kunkin paketin yhteydessä. Peruskorvaus, jonka palveluntuottaja saa tunnilta on kaikissa palvelupaketeissa sama (40€/h, ALV 0%), mutta lopullinen osallistumismaksu asiakkaalle muodostuu paketin keston, sisällön, oheispalveluiden ja arvonlisäverotuksen mukaan. Jokaisen palvelupaketin hintaan on laskettu mukaan yksi tunti valmisteluaikaa. Palvelupakettien hinnoittelu on laskettu viiden henkilön minimiosallistujamäärällä. Hinnat eivät sisällä kuljetuksia.

1. FarmiKlubi

Mitä

Matalan kynnyksen harrastetoimintaa maatilalla.

Kenelle

Eläkeläisille, jotka ovat kiinnostuneita maatilaympäristössä toimimisesta. Edellyttää kykyä työskennellä oma-toimisesti.

Toiminnan tavoite

Tarjota työtehtäviä, joiden avulla ylläpitää kuntoa ja mielen virkeyttä sekä mahdollisuuden osallistua hyödylliseen ja mielekkääseen tekemiseen. Toiminnan lähtökohтия ovat yhteisöllisyys, lämminhenkisyys, luonnon kunnioitus sekä perinteiden jatkumo sopivasti sulatettuna nykyaikaan.

Toiminnan sisältö

Ohjelmaan kuuluu monipuolista tekemistä, riippuen vuodenajasta ja maatilalla arjesta. Toimintaa järjestetään ja suunnitellaan asiakkaiden toiveiden ja ideoiden pohjalta turvallisuus huomioiden.

Aikataulu ja kesto

Toimintaa järjestetään maatilalla kerran viikossa keskiviikkoisin klo 9-11 tai klo 13-15. Klubipäiviin ilmoitetaan etukäteen.

Ohjaus

Toimintaa ohjaa maatilayrittäjä.

Kuljetus

Asiakkaan itse järjestetty kuljetus.

Hinta

30€/krt/hlö tai 135 € / viiden kerran sarjakortti /hlö, sisältäen arvonlisäveron 24%. Sarjakortti on voimassa kolme kuukautta.

Markkinointi

Erilaisissa kunnan alueella järjestettävissä tapahtumissa, eläkeläisjärjestöjen sekä muiden mahdollisten järjestöjen ja yhdistysten kautta sekä kausittain lehti-ilmoituksella.

FarmiKlubi -maatilatoiminta on virkistävää harrastetoimintaa. Palvelu perustuu palveluntuottajan omaan markkinointiin ja tuotteistukseen. Palvelu ei ole sosiaalipalvelua eikä siinä näin ole lakien ja säädösten asettamia vaatimuksia liittyen palveluntarjoajaan. Pelastusviranomaisen ja ympäristöterveydenhuolto saattavat asettaa tiloille vaatimuksia.

FarmiKlubi -palvelupaketin hinnoittelu

Tuntikorvaus	50€ (alv 24%)
FarmiKlubi -kesto	2 h
Valmistelu-aika	1 h
Minimiosallistujamäärä, hlö	5 hlö
Osallistumismaksu/ krt / hlö	30€
Sarjakortin hinta (x5 käyntiä - 10 % alennus)	135€

FarmiKlubi -hintaesimerkiksi on laitettu viiden kerran sarjakortti. Sarjakortin käyttö eli asiakkaan sitoutuminen useampaan kertaan on kannattavaa palveluntuottajalle, mutta palvelua voi tarjota myös kertamaksulla. FarmiKlubi -hintaesimerkkiin ei ole laskettu mukaan kuljetuksia eikä kahvituksia. Asiakkaita pyydetään tulemaan toimintaan itse järjestetyin kyydein ja he voivat halutessaan ottaa mukaan omat eväät. Hintaa nostamalla voi mukaan laskea myös järjestetyn kahvituksen ja/tai kuljetuksen.

2. FarmiVeikot

Mitä

Ryhmätoimintaa muistisairaille miehille maatilalla. Palvelu on rekisteröity kunnan palvelurekisteriin kotihoidon tukipalveluksi, joka edistää sosiaalista kanssakäymistä.

Kenelle

Muistisairaille miehille, joiden sairaus on alkuvaiheessa.

Toiminnan tavoite

Tukea voimavaroja, antaa vertaistukea ryhmän avulla sekä ylläpitää toimintakykyä arjesta selviytymiseen.

Toiminnan sisältö

Ohjelmaan kuuluu eläinten hoitoa, yhteistä puuhastelua ajankohtaisen tekemisen, esimerkiksi aitojen teon, parissa sekä päiväkahvit. Toimintaa järjestetään ja suunnitellaan myös asiakkaiden toiveiden ja ideoiden pohjalta.

Aikataulu ja kesto

Toimintaa järjestetään maatilalla kerran viikossa maanantaisin neljän viikon jaksoissa. Toiminnan kesto on kolme tuntia. Ryhmäläisiä otetaan mukaan ilmoittautumisjärjestyksessä. Ryhmän toteutumisen edellytyksenä on vähintään viisi osallistujaa.

Ohjaus

Maatilayrittäjäpariskunta.

Kuljetus

Asiakkaan itse järjestetty kuljetus hyödyntämällä vammaispalvelulain (VPL) tai sosiaalihuoltolain (SHL) mukaisia kuljetuspalveluita.

Hinta

150€/neljä kertaa/hlö. Hinta sisältää päiväkahvit, tarvittavat suoja- tai turvavaatteet sekä ohjauksen. Hinta on arvonlisäveroton. Jokaisen asiakkaan kanssa tehdään palvelusopimus, josta käy ilmi palvelun tarve ja tavoitteet.

Markkinointi

Palvelun esittelyä erilaisissa tapahtumissa ja järjestöjen tilaisuuksissa. Muistiyhdistyksen työntekijän ja kunnan muistikoordinaattorin kautta osana kunnan tarjoamia yksityisiä sosiaalipalveluja.

"Ryhmä alkoi klo 12, jolloin osallistujille jäi riittävästi aikaa tehdä kotonaan aamun askareet sekä syödä lounas eikä muistisairauteen joskus liittyvä iltaväsymys vielä haitannut. Olimme aina pihassa vastassa, kun osallistujat tulivat yhteisellä taksikyydillä paikalle, jotta heillä olisi mahdollisimman tervetullut ja turvallinen olo.

Aloitimme tapaamisen joka kerta yhteisellä kuulumisten vaihdolla sellaisessa paikassa, jossa kaikki näkivät ja kuulivat toisensa. Kaikki osallistujat saivat aikaa kertoa kuulumisistaan ja tuntemuksistaan, jotta kenellekään ei tulisi ulkopuolinen olo. Kävimme samalla mahdollisimman selkeää kieltä käyttäen läpi, mitä olimme suunnitelleet kyseiselle ryhmäkerralle ja miltä se osallistujista kuulosti. Kertasimme päivän suunnitelmia tarvittaessa ja aina päiväkahvihetken lopuksi. Yhteinen kahvihetki sovitettiin suunnilleen ryhmäkerran puoleenväliin. Tarjoiluissa pyrittiin huomioimaan riittävä energian saanti iltapäivään saakka, unohtamatta mahdollisuutta nauttia omien käsien aikaansaannoksista.

Ryhmän koko oli pieni, mikä mahdollisti riittävän avustamisen kaikille ryhmän jäsenille. Työt oli mahdollista tarvittaessa tauottaa ja lähteä vaikkapa rapsuttamaan hevosia tai istahtaa juttelemaan tilan lapsien touhuja ihmetellen. Jokaiselle kerralle oli mietitty useampaa erilaista tekemistä, mikä sai samalla aikaan myös luontevia taukoja ja helpotti keskittymistä. Pyrimme lopettelemaan työt iltapäivällä hyvissä ajoin ennen taksin saapumista ilman kiireen tuntua. Oli voimaannuttavaa nähdä onnistumisen kokemuksista syntyneen ilon jakamista vanhojen tuttujen töiden äärellä, luonnon helmasa."

- Päivä Farmilla -hankkeen muistiryhmää ohjanneen Keski-Suomen Muistiyhdistyksen muistiluotsikehittäjän kokemuksia.

FarmiVeikot - maatilatoimintaa tarjotaan kotipalvelun tukipalveluna. Kotipalvelun tukipalvelut ovat sosiaalipalveluita, joilla pyritään tukemaan ikääntyvän kotona asumista. Näihin kuuluvat muun muassa siivous- ja asiointipalvelut, mutta myös sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Sosiaalista kanssakäymistä edistäviä palveluita voidaan tarjota ikääntyvän kodin ulkopuolella. Tarjottuun ryhmätoimintaan ei sisälly mitään sairaanhoidollista tai lääkitykseen liittyvää.

Kotipalvelun tukipalveluna tuotettua ryhmätoimintaa maatilalla voidaan toteuttaa arvonlisäverottomasti seuraavin edellytyksin:

- Toiminnasta on tehty ilmoitus siihen kuntaan, jossa toimintaa tarjotaan (ilmoitus yksityisen sosiaalipalvelun tuottamisesta täytettynä soveltuvien osin sekä tarvittavat liitteet) ja kunta on hyväksynyt sen. Hyväksytty palveluntuottaja rekisteröidään kunnan palvelurekisteriin kotipalvelun tukipalvelun tuottajista ja on kunnan valvonnan alaisuudessa.
- Asiakkaan kanssa on tehty palvelusuunnitelma ja -sopimus.
- Palveluntuottaja on laatinut toiminnalleen omavalvontasuunnitelman.
- Lisäohjeita palvelusuunnitelman ja -sopimuksen sekä omavalvontasuunnitelman sisältöön löytyy Verohallinnon syventävistä ohjeista sosiaalipalveluiden arvonlisäverotuksesta.

FarmiVeikot -palvelupaketin hinnoittelu

Tuntikorvaus	40€ (alv 0%)
FarmiVeikot -kesto	3 h
Valmistelu aika	1 h
Minimiosallistujamäärä, hlö	5 hlö
Kahvituskulu/ hlö	5,50€
Osallistumismaksu/ krt/ hlö	37,50€
Osallistumismaksu/ 4 krt/ hlö	150€

FarmiVeikot -hintaesimerkiksi on laskettu neljän kerran paketti. Useampaan kertaan sitoutumiseen kannustaminen on kannattavaa palveluntuottajalle, mutta sillä on tarkoitus tukea myös asiakkaiden motivaatiota palveluun osallistumiseen sekä heidän keskinäistä ryhmäytymistään. FarmiVeikot -hintaesimerkkiin on laskettu mukaan kahvituskulu, mutta asiakkaita pyydetään tulemaan toimintaan itse järjestetyin kyydein.

Kuva: Laura Kymäläinen

3. FarmiPäivä

Mitä

Kuntouttavaa ryhmämuotoista päivätoimintaa ikääntyville maatilaympäristössä. Palvelu on vaihtoehtoista kunnan tarjoamalle päiväkeskustoiminnalle. Toimintaa valvoo Aluehallintovirasto.

Kenelle

Yli 65 -vuotiaille kotona asuville. Edellyttää asiakkaalta itsenäistä liikkumista.

Toiminnan tavoite

Ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa toimintaa, jolla edistetään ja/tai ylläpidetään ikääntyvän fyysistä, kognitiivista sekä sosiaalista toimintakykyä.

Toiminnan sisältö

Ohjelmaan kuuluu aamukahvi, toimintaa liittyen maati- ja luontoteemoihin, lounas, sään salliessa ulkoilua sekä päiväkahvi. Toiminnassa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan maatilalla toistuvia, rutiininomaisia toimintoja.

Aikataulu ja kesto

Ryhmä kokoontuu maatilalla kerran viikossa keskiviikkoisin klo 9-14 kausiluontoisesti maatilalle sopivaan vuodenaikaan.

Ohjaus

Toimintaa ohjaa maatilayrittäjä, jolla on sosiaali- ja terveystieteiden tutkinto. Tarvittaessa palkataan avustaja. Mukana toiminnassa voi olla myös työharjoittelijoita.

Kuljetus

Hyödynnetään omakustanteisia taksikuljetuksia tai kunnan järjestämiä palvelulinjoja.

Hinta

65€/päivä/hlö. Hinta sisältää kahvit, lounaan, tarvittavat suoja- tai turvavaatteet sekä kuntouttavan ohjauksen. Hinta on arvonlisäveroton. Jokaisen asiakkaan kanssa tehdään palvelusopimus, josta käy ilmi palvelun tarve ja tavoitteet. Ryhmän toteutumisen edellytyksenä on vähintään viisi osallistujaa.

Markkinointi

Kunnan kotihoidon, ennaltaehkäisevien kotikäyntien sekä muun terveydenhuollon kautta osana kunnan tarjoamia yksityisiä sosiaalipalveluja.

FarmiPäivä - maatilatoimintaa tarjotaan kuntouttavana päivätoimintana. Suomessa ikääntyvien päivätoimintaa tarjotaan yli 65-vuotta täyttäneille kotona asumisen tueksi sekä kuntien että yksityisten palveluntuottajien toimesta. Toiminta on sosiaalipalvelua, jota ohjaa muun muassa sosiaalihuoltolaki, laki yksityisistä sosiaali- palveluista sekä laki sosiaalihuollon henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista.

Toiminnassa on huomioitava:

- Palvelulla on oltava vastuuhenkilö, jolla on soveltuva korkeakoulutasoinen sosiaali- ja terveystieteiden tutkinto, riittävä (vähintään 2 v) työkokemus alalta sekä riittävät johtamistaidot (johtamisopintoja 20-30 op tai työkokemuksena hankittua n. 2v ajalta). Vastuuhenkilön ei tarvitse olla palveluntuottaja eikä hänen tarvitse osallistua toiminnan toteutukseen, mutta toiminnassa on oltava mukana riittävän ammattiosaamisen omaava henkilökunta. Kysy lisätietoja alueesi Aluehallintovirastosta ja/tai kuntasi sosiaalitoimesta.
- Esteettömät sisätilat, joihin on myös esteetön pääsy. Sisätiloissa oltava esteetön wc-tila ja mahdollisuus lepäämiseen.
- Toimintaan voi sisällyttää mahdollisuuksien mukaan myös oheispalveluita, kuten lääkehoidossa avustaminen (jos tähän koulutus ja luvat) tai peseytymismahdollisuus.

Toimintaa voidaan tarjota arvonlisäverottomasti seuraavin edellytyksin:

- Toiminnasta on tehty ilmoitus siihen kuntaan, jossa toimintaa tarjotaan (ilmoitus yksityisen sosiaalipalvelun tuottamisesta). Ilmoituksen tulee sisältää toimintasuunnitelma, pelastusviranomaisen lausunto käytettävistä tiloista sekä vastuuhenkilön tutkinto- ja työtodistukset. Tiloista tulee tehdä myös ajantasainen turvallisuussuunnitelma. Kunnan sosiaalitoimi arvioi onko toiminta sosiaalihuoltolain mukaista ja ilmoittaa hyväksytyt palveluntarjoajan tiedot Aluehallintovirastolle, joka valvoo toimintaa. Ilmoituksen hyväksymisen jälkeen alueen terveystarkastaja tekee tarkastuksen toiminnassa käytettäviin tiloihin.
- Asiakkaiden kanssa on tehty palvelusuunnitelma ja -sopimus toiminnasta.
- Palveluntuottaja on laatinut toiminnalleen oma- valvontasuunnitelman.

► Huomaa, että joillain alueilla Suomessa on käytössä päivätoiminnan palveluseteli, jolla asiakas voi itse valita mihin päivätoimintaan osallistuu. Palvelusetelin arvo vaihtelee alueittain (n. 30-100e/pv), asiakkaalle jää maksettavaksi setelin arvon ylittävä osuus. Myös kunnan tarjoamassa päivätoiminnassa asiakas maksaa osallistumisestaan aluettain vaihtelevan oma- vastuuhinnan (n. 10-30e/krt).

FarmiPäivä -palvelupaketin hinnoittelu

Tuntikorvaus	40€ (alv 0%)
FarmiPäivä -kesto	5 h
Valmistelu-aika	1 h
Minimiosallistujamäärä, hlö	5 hlö
Kahvituskulu/ hlö (2x)	8€
Lounaskulu/ hlö	9€
Osallistumismaksu/ krt/ hlö	65€

FarmiPäivä -hintaesimerkiksi on laskettu yhden viiden tunnin mittaisen päivän hinta, joka sisältää aamukahvin, lounaan sekä päiväkahvin. Hintaan ei sisälly kuljetusta.

IKÄÄNTYVIEN MAATILATOIMINTA KÄYTÄNNÖSSÄ

Lähdettäessä toteuttamaan ikääntyvien maatilatoimintaa käytännössä, on palveluntuottajan otettava huomioon omaan maatilaympäristöön ja toteutettaviin toimintoihin liittyvät tekijät, tilojen ja välineiden soveltuvuus asiakkaille, ikääntyvien asiakkaiden tarpeet ja toimintakyky, omat valmiudet ohjata asiakasryhmää tai tarve yhteistyölle sekä turvallisuuteen liittyvät näkökohdat. Toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä voi hyödyntää oppaan lopusta löytyvää Ryhmätoiminnan päiväkohtainen suunnittelu ja arviointi -työkirjaa.

Maatilatoiminnassa huomioitavaa

Ennakointi ja hyvä suunnitelma, joka vastaa asiakasryhmän tasoa ja toiminnan tarkoitusta. Heikompiuntoisten asiakkaiden kanssa toimintasäde kannattaa pitää pienenä, jotta vältetään asiakkaiden väsyttämiseltä liian pitkillä etäisyyksillä tai edestakaisin kulkemisella. Toimintakertaan on hyvä suunnitella runko ja jonkinlainen yhteinen aloitus kestopista riippumatta.

Riittävästi toimintamahdollisuuksia. Asiakasryhmästä ja avun tarpeesta riippuen voi toimintaa mahdollistaa asiakkaille eri puolilla maatilaa erilaisien toimintojen parissa jokaisen mieltymykset huomioiden. On hyvä antaa rauhaa myös ihmettelylle ja nautiskelulle.

Asiakkaiden sopiva varustus. Huomioi talvella asiakkaiden säänmukainen pukeutuminen kenkiä myöten. Huomioitava, että erityisesti pyörätuolissa istuvat tai hitaasti liikkuvat eivät välttämättä saa liikkumisesta riittävää lämmöntunnetta. Nastakengät tai liukuesteet ovat hyvä keino ehkäistä liukastumisia.

Maatilan muun toiminnan suunnittelu ja ennakointi riskitilanteiden välttämiseksi.

Eläinten kanssa toimiminen. Palveluntuottajan tulee tuntea omat eläimet ja valita niiden joukosta ne, joiden kanssa mahdollisesti asiakkaat voivat toimia. Asiakkaita tulee ohjeistaa oikeooppisessa käyttäytymisessä eläinten kanssa ja palveluntuottajan tulee varmistaa toiminnan turvallisuus kummallekin osapuolelle.

Työtapojen mukauttaminen. Mahdollisuuksien mukaan korotetut pöytätasot ja kasvilavat, tukevat käsinojalliset tuolit ja ergonomiset työvälineet. Asiakkaiden toimintaan osallistumista voi tarvittaessa helpottaa muokkaamalla työvälineitä (esimerkiksi tarjoamalla pitkävartisia työvälineitä) tai ympäristöä (mahdollistamalla istuen tekemisen).

Turvalliset ja ehjät työkonemat ja tarvikkeet. Mahdolliset suoja- /turvavarusteet, sadesuojat, viltit ja huovat, käsineet ja pähineet.

Maatilaympäristössä huomioitavaa

Hyvä valaistus (valon tarve voi olla jopa kaksinkertainen keski-ikäiseen verrattuna).

Selkeät ja turvalliset kulkureitit ympäri vuoden. Huomioi, että talvella lumessa olevat kuopat, kumpareet ja paakut ovat vaikeita havaita ja kulkureitit on hyvä aurata lumesta sekä hiekoittaa.

Tarpeeksi levähdyspaikkoja istuimiseen sekä vuodenajan mukaiset tilat (tarvittaessa lämmitys ja/tai suoja helteeltä, kylmältä ja sateelta).

Tarvittaessa mahdollisuus lepäämiseen sisätiloissa.

Ohje- ja varoituskyltit. Tarvittaessa toiminnassa käytettävien toiminta- ja sosiaalitulojen merkitseminen, jotta niiden löytäminen on helpompaa.

Kynnykset, matonkulmat ja tasoerot. Mattojen pois kääriminen auttaa apuvälineiden kanssa liikkuvia. Isot tasoerot kannattaa merkitä. Huomaa myös, että tumma lattia ja vaalea seinä helpottavat tilan hahmottamista. Väreistä sininen on vaikea hahmottaa, punainen helpompi.

Tarvittaessa luiskien, apuvälineiden, tukikahvojen ja -kaiteiden käyttö. Muun muassa rautakaupoista saatavat tukikahvat tai itse rakennetut kaiteet tasoerojen kohdalla, portaikoissa ja wc -tiloissa ovat yksinkertainen keino helpottaa liikkumista. Tavalliset kävely-/suksisauvat ja talvella potkukelkat tarjoavat liikkumiseen hyvän lisätuen.

Ohjaajan muistitaulu

Ole vastaanottamassa asiakkaita ja huomioi jokainen yksilönä itselle sopivalla tavalla.

Luo yhdessä osallistujien kanssa pelisäännöt toiminnalle. Pelisääntöihin voi kuulua luottamus palveluntuottajan ja asiakkaan välillä sekä asiakasryhmän kesken, turvallisuusohjeiden ja palveluntuottajien antamien ohjeiden noudattaminen sekä jokaisen tasavertainen oikeus osallistua toimintaan ja keskusteluihin.

Varmista toimintaa ohjattaessa ja ohjeita antaessa kaikkien paikallaolo ja kuuleminen.

Huomioi ohjattaessa toiminnan tauottaminen sekä työvälineiden ja -asentojen ergonomia.

Anna aikaa ja vältä kiirettä. Pidä yllä myönteistä ja lämmintä ilmapiiriä.

Kannusta omatoimisuuteen ja tartu asiakkaiden spontaaneihin ehdotuksiin. Vahvista pystyvyyden tunnetta huomioimalla kaikkien osallistumismahdollisuudet ja tukemalla tarvittaessa. Hyödynnä maatilaympäristön motivoivat elementit, kuten hyödyllinen tekeminen, luonto ja eläimet.

Muista, että asiakkaat ovat pitkään eläneitä aikuisia ja toivovat toiminnan olevan aikuisille suunnattua.

Muista toiminnan mielekkyys ja keskity niihin asioihin, joihin asiakas pystyy ja joita hän haluaa tehdä. Kuulostele ryhmän toiveita ja josta suunnitelmasta tarpeen mukaan.

Muistuta, ettei toimintaan ole pakko osallistua. Saa myös vain katsella vierestä tai olla omissa oloissaan.

Huomioi muistisairaiden ja huonokuuloisten osallistuminen puhumalla selkeästi ja kuuluvasti. Taus-tamelun vähentäminen ehkäisee väärin ymmärtämisen mahdollisuutta.

Kertaa eläinten hyvinvointiin, maatilan toimintatavoihin ja turvallisuuteen liittyviä asioita säännöllisessä maatilatoiminnassa aika-ajoin.

Varaudu muuttuviin ja yllättäviin tilanteisiin (esimerkiksi kaatosateeseen tai asiakkaan väsähtämiseen).

Kysy palautetta aiemmilta kerroilta (miltä viime kerta tuntui kehossa tai väsyttikö normaalia enemmän). Palaute kertoo oliko edelliskerran toiminta sopivan rasittavaa ja mielekästä.

Turvallisuus

Tarjotun maatilatoiminnan on oltava turvallista niin asiakkaille, palveluntuottajalle kuin eläimillekin. Turvallisuuden kokemus vaikuttaa suoraan palvelun viihtyvyyteen ja mielekkyyteen. **On tärkeää tehdä turvallisuussuunnitelma tarjoamastaan palvelusta ennen sen käynnistämistä.** Turvallisuussuunnitelmassa on hyvä pohtia mahdollisia vaaratilanteita ja niihin varautumisen toimenpiteitä.

Asiakkaiden tullessa maatilalle ensimmäistä kertaa on tärkeää käydä läpi ja perustella turvallisuuteen liittyviä asioita. On hyvä kertoa minkä eläimen luo ei saa mennä tai miten toimitaan jos joku eläin karkaa, saako eläimiä syöttää, missä tilanteissa ja miten. Muita huomioitavia asioita ovat esimerkiksi sähköäidat, työkoneet ja ympäristön vaaranpaikat. Hygieniaan liittyvät asiat kuten mahdolliset suojavausteet, kengänpohjien desinfiointi ja käsienpesumahdollisuus tulee myös huomioida. Veden tai tulisijojen äärellä toimiessa noudatetaan varovaisuutta.

Palveluntuottajan on tärkeä pitää ajantasalla omaa ensiapuvalmiutta ja -välineistöä, sillä tapaturmat ja sairaskohotukset ovat aina mahdollisia. Myös allergioihin, hyönteisten pistoihin ja eläinten puremiin tulee varautua asianmukaisesti. Palveluntuottajan on tärkeää pitää omat lakisääteiset vakuutukset ajantasalla liittyen yritystoimintaan ja mahdollisiin työntekijöihin. Asiakkaiden vakuuttaminen ei ole lakisääteistä, mutta niin voi halutessaan tehdä tai sopia asiakkaiden kanssa oman tapaturmavakuutuksen hankkimisesta. Hygieniaopassivaadetta ei ole jos palveluun mahdollisesti sisältyvä ruokailu ja/tai kahvitus järjestetään itse kodinomaisessa keittiössä.

Täydellinen ympäristön esteettömyys ei ole vaatimus, sillä vanhan talon kynnykset ja pihamaan pienet epätasaisuudet luovat kotoisuutta ja tarjoavat luonnollisen mahdollisuuden esimerkiksi tasapainon harjoittamiseen. On kuitenkin huomioitava kaikkien asiakkaiden mahdollisuus turvalliseen liikkumiseen. Ympäristö- ja/tai paloviranomaiselta voi tulla tiloihin liittyviä vaatimuksia, jotka kannattaa varmistaa etukäteen.

► Huomioi turvallisuussuunnitelmassa erityisesti pyörätuolilla ja heikosti liikkuvat asiakkaat. Iso eläin saattaa näyttää pyörätuolissa istuvalle isommalta ja mahdollisesti uhkaavalta eikä pyörätuolissa istuva tai hitaasti liikkuva välttämättä ehdi väistää eläimiä niiden tullessa kohti. Isoa eläintä hoidettaessa pyörätuolin jarruja ei kannata lukita. Toiminnan aikana siirtymisissä kannattaa kulkea asiakkaiden rinnalla eikä edellä, jotta voi tarvittaessa antaa tukea.

Kuva: Laura Kymäläinen

LAADUKAS MAATILATOIMINTA

Palvelun laatu ja sen kehittäminen ovat yhteydessä kannattavuuteen ja kustannusten hallintaan. Laadukasta, ammatillista, vastuullista ja tavoitteellista palvelua on helpompi perustella asiakkaille ja muille ostajatahoille. Laadunhallinta vaatii jatkuvaa seuranta- ja kehittämistä. Seuraavaan taulukkoon on koottu laatuun ja laadun hallintaan vaikuttavia tekijöitä ja työkaluja.

Laatutekijät	Laadun hallinnan työkalut
Palveluntarjoajan ammattitaito	Ylläpidä osaamista (muista asiakasryhmän vaatimukset, Green Care-osaaminen ja ensiaputaidot). Hyödynnä yhteistyömahdollisuudet.
Toiminnan vastuullisuus	Huomioi Green Care Finland ry:n eettiset ohjeet .
Toiminnan turvallisuus ja asianmukaiset tilat	Laadi turvallisuussuunnitelma ja toimintasuunnitelma.
Toiminnan tavoitteellisuus	Kirjaa havainnot ja muistiinpanot esimerkiksi päiväkirjaan. Kirjalliset lomakkeet ja kyselyt tavoitteiden seurannan tukena.
Selkeä tuotteistus ja rehellinen markkinointi	Laadi selkeä palvelukuvaus. Hanki halutessasi Green Care Finland ry:n myöntämät Luontohoivan tai Luontovoiman laatu-merkit .
Palvelun vaikuttavuus	Arvioi toimintaa Green Care -toimintaan kehitettyjen mittarien avulla (kuten ' Toimintakykymittari luontolähtöisen toiminnan arviointiin', ' Ympäristön elvyttävyyden mittari '). Hyödynnä sosiaalipalveluissa standardoituja mittareita . Käytä asiakaspalautekyselyitä.

Ammattitaito laadun takeena

Omaa ammattitaitoaan maatilatoiminnassa sekä asiakasryhmään että Green Care -toimintaan nähden kannattaa pitää jatkuvasti yllä ja kehittää. Myös ensiaputaitojen ylläpitäminen on tärkeää. Ensiapukoulutuksia järjestävät esimerkiksi pelastuslaitokset, oppilaitokset sekä monet yhdistykset. Green Care Finland ry:n verkkosivuilta löytyy tietoa alan ajankohtaisista tapahtumista, koulutuksista ja uutisista. Green Care -opintoja järjestävät monet oppilaitokset ja yritykset. Lisäkoulutukset esimerkiksi ikäänntyviin, ohjaamiseen, luontotoimintaan, yritystoimintaan sekä palvelumuotoiluun liittyen voivat olla hyödyllisiä. Kannattaa huomioida, että laajemmista tutkinnoista voi suorittaa myös vain osia lisäkoulutuksena.

Palvelun laadun seuranta

Palvelun vaikutusten osoittamiseen ja laadun seurantaan liittyy tavoitteellisuus. Tavoitteet voidaan asettaa palvelusta riippuen joko henkilökohtaiselle tai toiminnan tasolle. Mitä säännöllisempää toiminta on, sitä henkilökohtaisempia tavoitteiden on hyvä olla. Joissakin tapauksissa asiakkaan tavoitteet on voitu asettaa jo tilaajan taholta (esimerkiksi kotihoidon ikääntyvällä asiakkaalla hoito- ja palvelusuunnitelmaan). Tavoitteiden ei tarvitse olla monimutkaisia eikä niiden asettamisesta kannata tehdä vaikeaa. **On hyvä miettiä, mitä voi omalla toiminnallaan ikääntyvälle asiakkaalle antaa sekä miten asetettuihin tavoitteisiin voidaan vastata parhaiten.**

Asetettuihin tavoitteisiin pääsyä on tärkeä seurata, sillä niiden avulla voidaan osoittaa toiminnan vaikutuksia. Lyhyemmän toimintajakson aikana riittää toteutumisen seuranta toiminnan lopussa. Pidemmällä aikavälillä toteutuvassa toiminnassa tavoitteiden toteutumista voidaan seurata aika ajoin. Tavoitteiden toteutumisen seuranta voidaan tehdä omien muistiinpanojen ja havaintojen, asiakkaan kanssa keskustelun tai toimintaan sopivien kyselylomakkeiden kautta.

Tavoitteiden seurannan ohella palvelun vaikutuksia voidaan halutessa seurata ja osoittaa hyödyntämällä itse luotuja tai olemassa olevia mittareita. Mittareilla voidaan arvioida esimerkiksi asiakkaiden kokemia hyötyjä tai fyysistä, henkistä ja kognitiivista toimintakykyä. Green Care -toimintaan on kehitetty omia mittareita, kuten Ympäristön elvyttävyyden mittari ja Hoivafarmi- hankkeessa kehitetty Toimintakykymittari luontolähtöisen toiminnan arviointiin. Sosiaali- ja terveyshuollon puolella on käytössä monenlaisia toimintakykymittareita, joiden avulla esimerkiksi sosiaalipalveluna tarjottavan ikääntyvien maatilatoiminnan vaikutuksia voidaan seurata. Tällaisia ovat muun muassa GDS-15 (Gediatric Depression Scale, masennuskysely), kädenpuristusvoimamittaus, SPPB (Short Physical Performance Battery, liikkumis- ja toimintakyvyn testi) ja MMSE (Mini-Mental State Examination, muistitesti).

	FarmiKlubi	FarmiVeikot	FarmiPäivä
Tavoite-esimerkki	Toiminnan tasolla oleva: "Ylläpitää kuntoa ja mielen virkeyttä mahdollistamalla osallistuminen hyödylliseen ja mielekkääseen tekemiseen."	Toiminnan tasolla oleva: "Edistää sosiaalista kanssakäymistä, tarjota vertaistukea sekä ylläpitää hyvinvointia." Henkilökohtaisella tasolla oleva: "Tukea leskeytynyttä asiakasta löytämään mielekästä tekemistä kodin ulkopuolella."	Henkilökohtaisella tasolla oleva: "Tukea asiakasta yhden lämpimän aterian syömisessä joka päivä."
Vaikutusten seuranta asiakaspalautekyselyn lisäksi	Tavoitteeseen pääsyn seuranta kyselylomakkeella + Ympäristön elvyttävyyden mittarin hyödyntäminen	Tavoitteeseen pääsyn seuranta palveluntuottajan muistiinpanojen ja havaintojen kautta + kysely toiminnan koetuista vaikutuksista	Tavoitteeseen pääsyn seuranta yhteisen keskustelun kautta + yhteistyössä sosiaali- ja terveysalan osaajan kanssa toteutetut toimintakykymittaukset

Asiakaspalautekyselyt

Asiakaspalautekyselyllä voidaan selvittää asiakasryhmän tarpeita, toiveita ja kokemuksia. Tarjottaessa maatala-toimintaa sosiaalipalveluna, tulee palveluntarjoajan tehdä suunnitelma asiakaspalautteen keräämisestä osaksi omavalvontasuunnitelmaa. Myös muissa maatilatoiminnan muodoissa kannattaa vuosittaiset asiakaspalautekyselyt ottaa tavaksi.

Palautetta voi pyytää paperilla, sähköisesti tai suullisesti. Ikääntyvien kanssa perinteinen paperilomake on usein sähköistä parempi. Palautelomaketta kootessa tulee pohtia tarkasti mitä tietoa toivoo asiakkailta saavan ja mistä näkökulmasta (esimerkiksi turvallisuus, viihtyvyys, mielekkyys). Tulee myös miettiä, miten palautetta voidaan hyödyntää palvelun kehittämisessä.

Palautelomakkeissa kannattaa huomioida tarpeeksi suuri fonttikoko ja riviväli, jotta lomake on helppo täyttää. Sähköisissä kyselyissä on hyvä käyttää mahdollisimman yksinkertaista lomakepohjaa ja tarjota apua sen täyttöön. Palautekyselyn täyttämistä ja palauttamisesta tulee tehdä mahdollisimman helppoa.

Green Care -toiminnan laatumerkit

Green Care Finland ry:ltä voi hakea ikääntyvien maatilatoimintaan laatumerkkiä. Riippuen toiminnan luonteesta voi hakea joko Luontohoivan tai Luontovoiman merkkiä. Merkit ovat maksullisia ja voimassa kolme vuotta kerrallaan. Laatumerkin saamiseksi on osoitettava tarjottavaan palveluun vaadittavan osaamisen riittävyys sekä asiakasryhmän että Green Caren suhteen, täytettävä Green Care -laatutyökirja sekä turvallisuussuunnitelma. Luontohoivan merkkiä hakiessa on laadittava toiminnalle myös omavalvontasuunnitelma. Laatumerkkien vähimmäisvaatimuksena Green Care -osaamisesta on Green Care -perusteet opintojakson (5 op) suorittaminen.

Lisämateriaali

Seuraavaan listaukseen on koottu lisämateriaalia, jota voi hyödyntää maatilatoiminnan suunnittelussa, järjestämisessä, arvioimisessa sekä kehittämisessä.

Green Care

- Green Care Finland ry -sivusto. www.gcfinland.fi
- Green Care – Maatilatoimijan työkalupakki –julkaisu
- Kohti luonnollista hyvinvointia –julkaisu
- LuontoHoivan, LuontoVoiman –laatutyökirja
- Luonto hyvinvoinnin lähteenä –julkaisu
- Pylkkänen, P. & Skyttä, T. 2016. Tienviittoja hoivamaatilatoimintaan. Vapaamuotoisia julkaisuja 87. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Soini, K. (toim.) 2014. Luonnosta hoivaa ja voimaa: Miten arvioida Green Care -toiminnan vaikuttavuutta. MTT Kasvu21.
- Toimintakykymittari luontolähtöisen toiminnan arviointiin
- Vihreä Veräjä -sivusto. www.vihreaveraja.fi
- Ympäristön elvyttävyyden mittari

Ikääntyvät

- Ikäinstituutti -sivusto. www.ikainstituutti.fi
- Invalidiliiton Esteettömyyskeskus ESKE -sivusto. www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/esteettomyyskeskus-eske
- Muistiliitto -sivusto. www.muistiliitto.fi
- Perhehoito apu vanhuksille ja mahdollisuus maaseudulle –hanke. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry.
- Perhehoitoliitto -sivusto. www.perhehoitoliitto.fi
- Toimia –tietokanta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Yritystoiminta

- Ilmoitus yksityisestä sosiaalipalvelutoiminnasta -lomake. <http://www.avi.fi/web/avi/sosiaalipalvelut-perheasian-sovittelu>
- Ohjeet turvallisuussuunnitelman laatimiseksi. www.tukes.fi
- Palvelumuotoilun työkalupakki, SDT, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
- Sosiaalihuoltopalvelujen arvonlisäverotuksen syventävä vero-ohje. www.vero.fi
- Yksityiset sosiaalipalvelut, Aluehallintovirasto. www.avi.fi

Työkirja - Ryhmätoiminnan päiväkohtainen suunnittelu ja arviointi

Päivämäärä / aikataulu:

	Omat huomiot	Arvio / muistiinpanot / palaute
<p>ASIAKKAAT</p> <ul style="list-style-type: none">• Ryhmäkoko• Asiakkaiden kunto• Apuvälineet• Lääkitykset, allergiat• Henkilökohtaiset ja/tai toiminnan tavoitteet• Asiakkaiden toiveet		<p>LATAA ja tulosta työkirjapohja: http://gerocenter.fi tai www.paivafarmilla.wordpress.com</p>
<p>TOIMINTA</p> <ul style="list-style-type: none">• Tekeminen• Turvallisuus• Varasuunnitelma		
<p>OHJAUS</p> <ul style="list-style-type: none">• Tehtävien jaot• Huomioitavaa ohjauksen tarpeessa		
<p>TARVIKKEET</p> <ul style="list-style-type: none">• Työvaiheet, työvälineet, materiaalit, määrät• Turvallisuus• Esteettömyys		
<p>RUOKA / KAHVI</p> <ul style="list-style-type: none">• Määrät• Tarvikkeet• Erityisruokavaliot		

Aistit
Aktiivisuus
Tasapaino
Sydämen toiminta
Keskittymiskyky
Hyvinvointi Stressitaso
Mieliala
Kävelykyky
Pystyvyyden tunne
Terveys
Muisti
Ruoka-
halu
Elinpiiri
Uni
Voim
Mer
Yht
Monipu
Ennaltaehkäisy
Osalli-
suus
Hyödyllisyys
Kodinomaisuus
Itsetunto
Sää
Ulkoilu
Mielinen
Ys
LATAA
ja tulosta esite:
<http://gerocenter.fi> tai
www.paivafarmilla.wordpress.com

Ke
Sain olla
Erilainen y
Innostaa liikkuma
Joka päivä erilainen
Mukava puuhastella omatoimisesti
Tekemistä Omatoimisuus
Vaihtelua Nauravat iloiset kaverit
Saa vain olla Avaraa tilaa Mieleenpainuvaa
Samanhenkiset ihmiset Päivän piristys
Läsnäolo Uuden oppimista
Kosketus eläinten kanssa hoitavaa
Myönteisyys Rohkeus
Mielenkiintoista toimintaa
Rentouttavaa
Muiteleminen
Ihmisläheisyys
Kylässä
kuin
koto-
naan

ILOA IKÄÄNTYVILLE MAATILATOIMINNASTA!

Luonto- ja maatilaympäristössä hyvin toteutettu toiminta voi tukea ikääntyvän kokonaisvaltaista hyvinvointia. Parhaimmillaan maatilatoiminta tukee päivittäisessä arjessa selviytymistä sekä ikääntyvän yksilöllisiä voimavaroja ja voi näin vastata moniin eri tarpeisiin elämän käännekohtissa.

* Yllä olevaan sanapilveen on koottu tutkittuja luonnon hyvinvointivaikutuksia (oranssi), ikääntyvien maatilatoiminnan havaittuja vaikutuksia (musta) ja Päivä Farmilla -hankkeessa maatilatoimintaan osallistuneiden ikääntyvien palautteita (vihreä).

www.gerocenter.fi
www.paivafarmilla.wordpress.com

ISBN 978-952-67591-2-8 (nid.)

ISBN 978-952-67591-3-5 (PDF)

